

Оксана Глушко — молодший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.
Коло наукових інтересів: порівняльна педагогіка; освітня політика Республіки Польща; трансформаційні процеси та тенденції розвитку освіти в Польщі; забезпечення якості освіти в Республіці Польща.

e-mail: glushko.oks74@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0101-9910>

УДК 373.5 (438)

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-4-32-41>

МОДЕРНІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПОЛЬЩІ: КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У статті висвітлено окремі аспекти модернізації шкільної освіти Республіки Польща. Визначено та охарактеризовано такі ключові тенденції розвитку освіти, як модернізація структури освіти, змісту освіти, демократизація та децентралізація освіти.

Зазначені стратегічні цілі розвитку сектора освіти Республіки Польща синхронізуються із загальноєвропейськими цілями. Проведено аналіз нового Закону «Про освіту» (2016 р.) у Польщі. У статті охарактеризовано оновлену систему шкільної освіти Польщі, вказано на основні її структурні зміни, що відбулися після реформування; на модернізаційні трансформації у змісті освіти, які полягають в оновленні змісту традиційних дисциплін на компетентнісних засадах, у поглибленні автономії шкіл та подальшого посилення демократизації та децентралізації управління системою освіти. Вказано на посилення ролі інклюзивної освіти.

Ключові слова: демократизація та децентралізація освіти; освітня політика; реформування освіти; система шкільної освіти Польщі; тенденції розвитку освіти.

Постановка проблеми. У відповідь на цивілізаційні та глобалізаційні виклики освіта у Польщі розвивається шляхом реформування всіх ланок освіти, а саме: удосконалюється законодавча база, модернізується структура та зміст освіти, посилюється автономія навчальних закладів, підвищується рівень якості надання освітніх послуг та їх відповідності кращим європейським і світовим стандартам. У цьому аспекті досвід Польщі як однієї з провідних європейських країн із постсоціалістичним минулим, що досягла значних успіхів на шляху демократизації суспільства та реформування освіти, для України є цінним. На сучасному етапі польський уряд реалізує амбітну стратегію розвитку країни, а саме перебудову польської економіки за рахунок запровадження передових знань та наукових досліджень у контексті інноваційності. Польща поставила собі за мету наздогнати найбільш розвинені країни світу в сфері науки та економіки, роблячи акцент на підготовку кваліфікованих кадрів. Очевидно, що реформаційні та модернізаційні процеси в освіті розглядаються засадничим базисом на шляху досягнення цієї мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз тенденцій розвитку освіти та їхнього впливу на формування стратегічних напрямів освітньої політики в державах-членах (ЄС),

проблеми модернізації та якості освіти в зарубіжних країнах є предметом наукових розвідок вітчизняних дослідників, таких як Н. Авшенюк, А. Василюк, Н. Лавриченко, О. Локшина, О. Огієнко, О. Ситник, А. Сбруєва, С. Сисоєва, О. Ярова.

Так, О. Локшиною проаналізовано «тенденцію» як категорію порівняльної педагогіки, зроблено ґрунтовний аналіз тенденцій розвитку змісту шкільної освіти в країнах Європейського Союзу [1].

Тенденції реформування загальної середньої освіти розвинених англосовітських країн визначені А. Сбруєвою [2].

Основні тенденції розвитку європейської вищої освіти відображені у працях Н. Авшенюк [3], Т. Десятова [4], Н. Нікало [5], С. Сисоєвої [6], О. Ситник [7], І. Соколової [6], Г. Товканець [8].

Протягом останніх років були здійснені дослідження розвитку та реформування освіти в Республіці Польща як з боку польських, так і з боку українських науковців. У працях Д. Вальчак, С. Квятковського, Ф. Шльосека, М. Федеровича висвітлені найбільш актуальні проблеми щодо різних складових освітньої системи Польщі.

Процес реформування та модернізації освіти в Польщі досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: А. Василюк [9], Ю. Гришук [10], Т. Левовицький [11], Є. Співаковська, Р. Фоменко [12].

Окремі питання освітньої політики та аналізу стратегії освіти, питання децентралізації та управління освітніми системами знайшли відображення у працях Я. Герчинського, М. Хербста [13].

Водночас проблема аналізу сучасних тенденцій розвитку шкільної освіти Польщі потребує подальшого вивчення.

Мета статті полягає у дослідженні сучасних тенденцій розвитку освіти Польщі, освітньої політики та особливостей модернізаційних процесів в умовах реформування шкільної освіти Польщі.

Виклад основного матеріалу. В сучасному глобалізованому світі розвиток освіти у Польщі має динамічний характер і залежить від багатьох факторів, а саме від світових тенденцій розвитку освіти, стратегії розвитку країни, а якщо розглядати у більш вузькому сенсі, від державної освітньої політики й фінансових ресурсів, пріоритетів і потреб сучасного покоління тощо.

Однією з головних постулатів польського суспільства є визначення освіти та науки національним пріоритетом і головним «локомотивом», за допомогою якого країна вийде на більш високий рівень розвитку економіки, зокрема в інноваційній сфері. Освіта, розвиток інтелектуального та творчого потенціалу людини на сьогодні є стратегічним ресурсом для подальшого соціального прогресу кожної країни. Польща в цьому аспекті прагне відігравати одну з провідних ролей у світі. У 2017 р. витрати на освіту з державного бюджету та бюджетів місцевого самоврядування становили 71,9 млрд. злотих, що відповідає 3,6% ВВП. Зокрема, освітня частина загальної субвенції, яка надійшла до шкіл через органи місцевого самоврядування, склала 41,9 млрд. злотих [14, с. 22]. Потрібно підкреслити, що тенденцією останніх років розвитку освіти в Польщі є постійне збільшення витрат на освіту.

До стратегічних цілей розвитку сектора освіти, що синхронізуються із загальноєвропейськими цілями задія інноваційного розвитку Європи, слід віднести:

- розбудову освіти впродовж життя, заохочення громадян на здобуття нових знань, умінь і навичок;
- зближення школи і ринку праці;
- активне співробітництво бізнесу з науковцями – практична реалізація ідей, технологій, які запропоновані та розроблені у наукових дослідженнях;
- інтернаціоналізацію розвитку освіти;
- запровадження багатомовності – оволодіння польськими громадянами трьома мовами Європейського Союзу на різних рівнях освіти, що передбачає підвищення

- якості підготовки вчителів іноземних мов;
- розвиток інклюзивної освіти;
- забезпечення рівних можливостей для всіх, відкритий доступ до якісної освіти;
- підвищення якості освіти, активне запровадження інноваційних технологій, ІКТ технологій, пошук нових методів у викладанні;
- збільшення інвестицій в освітню сферу.

Наголосимо, що взятий Польщею курс на модернізацію освіти з акцентом на підвищення якості відповідає як європейській стратегії розвитку освіти, так і очікуванням польського суспільства.

За результатами аналізу розвитку освітніх процесів ми виокремили тенденції розвитку шкільної освіти в Польщі на сучасному етапі.

Модернізація структури освіти.

Сучасна реформа структури шкільної освіти в Польщі була розпочата наприкінці 2016 року після прийняття «Закону про освіту» («Prawo oświatowe», пол. мовою) та Закону «Положення про введення закону про освіту» («Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo oświatowe», пол. мовою). Термін запровадження реформи – з 2016 по 2024 рр. Згідно нововведень, однорічна дошкільна підготовка стала обов'язковою для 6-річних дітей: вона може відбуватися в дитячому садочку або в дошкільному відділі, котрий організований при початковій школі. Дошкільна освіта – це перший етап в польській системі освіти. У Польщі діє єдина європейська система дошкільної освіти, це означає, що у батьків є вибір: віддавати чи не віддавати дитину в дитячий садочок, і якщо віддавати, то на повний або на скорочений день. Більшість дитячих закладів у Польщі муніципальні, вони розташовані або в самих дитячих садках або, якщо йдеться про дошкільні відділи, у школах. Дитячі садочки, так звані «zergówki» (пол. мовою), відвідують діти віком від 3 до 6 років. Згідно прийнятого «Закону про освіту» дошкільна освіта є сьогодні обов'язковою для всіх дітей шестирічного віку. Батьки 6-річних дітей мають право вибрати: вони можуть відправити дитину до першого класу початкової школи за умови, що вона перед цим пройшла річну підготовку, або залишити дитину ще на рік у дошкільному закладі. Натомість 7-річні діти обов'язково повинні розпочати освіту в початковій школі 1 класу. Отже, посилення ролі дошкільної освіти з поступовим щорічним збільшенням кількості дітей, охоплених цією освітою, є загальноєвропейською тенденцією. Згідно статистичних даних, у Польщі станом на 30 вересня 2018 р. 86,4% дітей у віці 3-6 років брали участь у різних формах дошкільної освіти, проте, незважаючи на зростання в останні роки цього показника, він все ще нижче від середнього загальноєвропейського. Як і в попередні роки, діти у віці до 6 років, які проживають у містах, набагато частіше відвідують дошкільні навчальні заклади, ніж їхні однолітки, які проживають у сільській місцевості [14, с. 22].

Структурно в систему шкільної освіти було запроваджено 8-річну початкову, або основну, школу замість 6-річної, а також запущено процес ліквідації гімназій. Крім того, відповідно до Закону 3-річні загальноосвітні ліцеї стали 4-річними, а 4-річні технікуми – 5-річними. Отже, після реформи сучасна структура шкільної освіти у Польщі виглядає наступним чином:

- 8-річна початкова школа, так звана «основна школа» (pol. *szkoła podstawowa*);
- 4-річний загальноосвітній ліцей, повна середня освіта (pol. *liceum ogólnokształcące*);
- 5-річний технічний коледж, або технікум (pol. *Technika*), включаючи школи мистецтв, які надають професійну кваліфікацію [15, с. 91];
- 3-річні професійні школи I ступеня, включаючи спеціальні школи та філії базових професійно-технічних навчальних закладів;
- 2-річні професійні школи II ступеня;
- 3-річні спеціальні школи, що готують до праці (pol. *szkoły specjalne przysposabiające do pracy*);

- школи поліцейські (pol. *szkoły policealne*) вважаються частиною середньої освіти й призначені для випускників загальноосвітніх шкіл, які бажають отримати відповідну професійну кваліфікацію та диплом. Школи пропонують курси, що тривають від 1 до 2,5 років.

Навчання в основній школі включає два етапи: 1-3 класи (рання шкільна освіта) з інтегрованою формою навчання; 4-8 класи предметне навчання. Після завершення 8-річної основної початкової школи учні здають «екзамен восьмикласника». Він складається з трьох обов'язкових предметів (польська мова, математика та іноземна мова) та одного предмету на вибір (біологія, хімія, фізика, географія або історія). Результат екзамену впливає на прийом до шкіл вищого ступеня. У перехідний період, тобто у 2018-2021 рр., у програмі екзамену будуть лише обов'язкові предмети.

Отже, обов'язкове навчання за новою структурою триває 9 років (учні 6/7 – 15 років) та охоплює останній рік дошкільної освіти й 8-річну початкову школу (pol. *szkoła podstawowa*); наступний етап навчання – 4-річний загальноосвітній ліцей, а після складання іспиту, «матури», вважається, що учень здобув повну середню освіту. Реформа системи шкільної освіти передбачає поступову ліквідацію гімназій, кількість шкіл цього типу вже значно скоротилася – з 7706 у 2016 р. до 1941 у 2017 р. [14].

Модернізація змісту освіти.

Крім структурних змін у шкільній освіті Польщі відбувається також модернізація змісту з акцентуацією на ключових компетентностях та якості освіти. Зокрема, згідно з новою навчальною програмою з комп'ютерних наук розвиток в учнів ІКТ-компетентності передбачає навчання програмуванню з раннього шкільного віку.

Розвитку в учнів компетентності з природничих наук сприятиме модернізація лабораторій для наукових дисциплін (біологія, хімія, географія та фізика), заплановано протягом 4 років виділити близько 320 млн. злотих на реалізацію цього проекту. Місцеві органи влади мають право придбати наявне на ринку обладнання для шкільних лабораторій, що відповідає потребам певного навчального закладу. Концепція модульної лабораторії з природничих наук робить акцент на учнях, які вивчають світ шляхом спостереження та експериментів, саме тоді навчання стає процесом набуття не тільки знань, а й навичок.

Для розвитку читацької компетентності у дітей та молоді Міністерство національної освіти реалізує (з 6 жовтня 2015 р.) Національну програму розвитку читання – з державного бюджету фінансується придбання книг для шкільних та педагогічних бібліотек (150 млн. зл.). Ця програма довгострокова і розрахована на період з 2016 до 2020 рр. для шкіл усіх типів (також і для закордонних) як державних, так і приватних. Одним із завдань Національної програми розвитку читання є посилення інтересу учнів до читання [16].

Необхідно зазначити, що внаслідок реформи восьмирічна початкова школа ділиться на два етапи: I-III кл. (без поділу на предмети) і IV-VIII кл. (упроваджується чіткий поділ на предмети). В школах Польщі повернулися до предметного викладання замість попередніх предметних блоків; історія, біологія, фізика, хімія та географія знову з'явилися серед навчальних предметів. У зв'язку з цим були розроблені методичні матеріали для вчителів і працівників навчальних закладів та здійснено навчання за новими програмами понад 200 тис. учителів.

У шкільній системі Польщі навчання гуманітарних предметів у 2017/2018 н. р. займало 15 годин на тиждень, природничо-математичних – 12 годин. Отже, у школах Польщі на предмети естетичного циклу (рідна мова, іноземні мови, історія та географія) відводиться до 60% навчального часу. У сфері вивчення іноземної мови найбільша кількість школярів, а саме 95,5% усіх учнів початкового, молодшого та середнього рівнів, вивчають англійську мову. Наступними мовами за популярністю є німецька, російська та іспанська мови (33,9%, 3,6% і 2,5% відповідно) [14, с. 23]. Отже, модернізація змісту відбувається за напрямом оновлення змісту традиційних дисциплін, що призводить до зміни їх питомої ваги в навчальних планах.

Розвиток інклюзивної освіти є одним із пріоритетів освітніх змін у Польщі. Серед напрямів, що стосуються якості освіти можна виділити якість освіти з точки зору людей з особливими освітніми потребами, зокрема якість освіти в контексті іспитів для учнів з особливими освітніми потребами. За ініціативи Міністерства освіти були створені підручники та навчальні матеріали для учнів з особливими освітніми потребами, наприклад, для людей із вадами зору (за системою Брайля), для глухих, слабочуючих, з порушеннями інтелекту, аутизмом тощо. Крім того, був розроблений курс польської жестової мови (РЖМ) для учнів 1-3 класів початкової школи.

Отже, поступове запровадження системних змін в освіті, розпочате Міністерством національної освіти Польщі у 2016 р., покликане забезпечити ефективне підвищення якості освіти та виховання в школах Польщі безпосередньо через зміни у структурі шкільної освіти із подальшою спрямованістю на модернізацію змісту освіти.

Демократизація та децентралізація освіти.

Глобальне поширення ліберальної демократії як політичної системи управління суспільством поступово у світі призвело до зміни парадигми всіх сфер людського життя, у тому числі й освітньої. Демократизація стала майже загальним політичним стандартом. Одним із головних завдань при демократичному управлінні є дотримання необхідного балансу між уже існуючими, сталими структурами, зокрема між глобальним і регіональним управлінням. У країнах зі сталою демократією вирішення цієї проблеми покладено як на державні органи, так і на громадянське суспільство.

Для ефективного розвитку держави, подальшого розвитку демократизації, подолання викликів, що стоять перед суспільством, необхідним виглядає:

1) подальше утвердження демократії там, де вона була формально реалізована: для цього необхідно утвердження в політичній свідомості людей ставлення до демократії як до безальтернативної мети суспільного розвитку;

2) подальший розвиток та зміцнення інституційних принципів демократії на регіональному та міжнародному рівнях;

3) заохочення багатьох людей до об'єднання та активної суспільної дії з різних питань (подальше формування та консолідація активного громадянського суспільства, громадських інституцій та структур) [17].

Демократизація освіти визнана однією з провідних тенденцій розвитку сучасної освіти в світі. Світ увійшов у фазу інформаційної революції, де інформація і знання мають подвійну або потрійну функції: хто має інформацію, той контролює ситуацію, має вплив і можливість бути першим, вчасно приймати відповідні рішення і т.п. І навпаки, будь-яка людина, яка у зв'язку з тими або іншими обставинами обмежена у доступі до інформації і з відсутністю адекватних знань, скочується до аутсайдерів, оскільки поступово знижується якість діяльності, якою вона займається. Отже, освіта в цьому контексті виступає як головний фактор успішної самореалізації особистості, її діяльності, творчості, свободи. Враховуючи важливість освіти, більшість країн розробили освітню політику. Наступний крок у більш широкому сенсі – це формування Європейського освітнього простору на засадах демократії з дотриманням прав і свобод кожного громадянина.

Разом з тим поняття демократизації освіти широке та неоднозначне. На думку С. Гончаренко, демократизація освіти, у першу чергу, передбачає децентралізацію, регіоналізацію в управлінні освітою, автономізацію навчально-виховних закладів у вирішенні основних питань діяльності, поширення альтернативних (приватних) навчально-виховних закладів, активну участь батьків, громадськості в управлінні навчальними закладами, реалізацію принципу рівних можливостей та відкритості. Демократизація освіти, крім організації системи освіти, включає також процес навчання та викладання (наприклад, стосунки між учителем та учнем) [18, с. 167-168].

Однією із складових демократизації освіти є децентралізація. З приєднанням Польщі до ЄС її унікальний досвід служить прикладом для нашої країни у послідовному реформуванні

всіх ланок суспільства, у створенні ефективної моделі для поглиблення партнерських відносин з європейськими інституціями, зокрема в освітній галузі. Відомо, що створення сильного і незалежного місцевого самоврядування з поступовим перекладанням певних повноважень і відповідальності з центральних органів на місцеві є багатьма роками головним напрямом реформи управління у Польщі. За висновком польських освітніх експертів Д. Вальчак, М. Герста, Я. Герчинського, М. Смак, М. Федеровича, децентралізація освіти в їхній країні була «не секторальною реформою, а частиною великого проєкту перебудови держави, який полягав у перебудові всієї її діяльності за принципами субсидіарності й самоврядності» [13, с. 1].

У даний час майже всі державні школи та навчальні заклади управляються органами місцевого самоврядування, муніципалітетами, повітами або воєводствами. Основні повноваження самоврядування стосуються створення мережі дитсадків, шкіл і освітніх закладів (зокрема, відкриття і ліквідація шкіл), а також питання фінансового характеру. Освітня субвенція, що виділяється центральними органами влади, становить частину загальної субвенції й не має характеру цільової дотації.

На органи місцевого самоврядування покладені повноваження щодо виплати зарплати вчителям: вони мають право встановлювати місцеві тарифні сітки щодо оплати праці вчителів (які відповідають мінімальній і середній зарплатні, встановленій Міністерством національної освіти); щодо організації та фінансування підвезення учнів до шкіл; щодо поточного утримання будинків і забезпечення шкіл належним обладнанням, створення відповідних умов роботи. Хоча формально керівні органи не мають повноважень, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням дидактичної діяльності у школах, їхні повноваження насправді регулюють роботу школи також і в цьому аспекті. Одним із головних повноважень, що були делеговані місцевим органам, є це вибір директора школи, і їхня роль у цьому питанні дуже істотна. Отже, можна зробити висновок, що у Польській Республіці сформувалася модель децентралізації освіти із домінуючою позицією територіального самоврядування.

Однією з головних вимог успішного проведення реформ є завчасне, у необхідному обсязі фінансування освітніх змін. Міністерство національної освіти Польщі на здійснення запланованої реформи виділило відповідні кошти. Уже в 2017 р. органи місцевого самоврядування мали кошти на освітню субвенцію в розмірі 313 млн. злотих, які були спрямовані на адаптацію шкіл до реформи, у тому числі на переобладнання шкільних приміщень, обладнання, тощо. У 2018 р. додатково виділено 148 млн. злотих, а в 2019 р. – 243 млн. злотих. Був також створений додатковий механізм підтримки реформи, а саме 0,4% з резервного фонду направлено на освітню субвенцію. Загалом, освітня субвенція не покриває повністю витрат, пов'язаних з освітою, частина коштів на освіту походить з власних доходів органів територіального самоврядування. Крім освітньої субвенції, з державного бюджету виділяються цільові дотації органам місцевого самоврядування та залучаються кошти, що надходять через фонди ЄС.

Прикладом подальшої децентралізаційної політики Польщі є освітня політика щодо збереження маленьких сільських шкіл, які є центром місцевого, культурного життя громади. З 2018 року Міністерство національної освіти Польщі для таких шкіл збільшило субсидії на 11%, це додаткова сума близько 1 164 злотих на учня [19]. У зв'язку з модернізаційними процесами в шкільній системі освіти Польщі та з метою недопущення масової ліквідації маленьких сільських шкіл була посилена роль освітнього куратора (він здійснює педагогічний нагляд) – відтепер він має право вето на ліквідацію таких шкіл. Органами місцевого самоврядування при прийнятті рішення про намір ліквідувати таку школу аналізуються всі аспекти, пов'язані з плановою ліквідацією, особливо ті, що впливають на забезпечення для дітей відповідних умов навчання, виховання та догляду.

Отже, сформована в Польщі децентралізаційна модель управління з широкими повноваженнями органів територіального самоврядування дозволила забезпечити стабільне фінансування шкільної освіти, сприяла поступовому переобладнанню шкільних приміщень, прориву у їх технічному обладнанні (активне застосування ІКТ-технології), створенню рівних

можливостей доступу до якісної освіти. Водночас, завдяки стандартизації найважливіших її елементів, зберіглась єдність структури. На думку освітніх експертів з децентралізації, ключовими інструментами стандартизації системи став Закон «Карта вчителя», основна (рамкова) навчальна програма, система зовнішніх екзаменів і зовнішня оцінка шкіл. Отже, знайдений баланс між центральними і місцевими органами влади, який постійно удосконалюється, дозволяє ефективно керувати й досягати значних успіхів на шляху до забезпечення кожного якісною освітою [13].

Підкреслимо, що відбулись суттєві зміни (упродовж 2018-2019 рр. у Закон «Карта вчителя» були внесені відповідні доповнення та поправки) щодо підвищення престижності педагогічної професії та осучаснення стандартів праці для вчителів та запровадження оновлених правил щодо отримання відповідного професійного рівня для вчителя. Один з головних пріоритетів державної політики Польщі – це гідне фінансове забезпечення вчителів та педагогічних працівників. Проте, це предмет наступних розвідок.

За результатами аналізу стратегічних документів, таких як «Карта вчителя», «Закон про освіту» та Закон «Положення про введення Закону «Про освіту», були визначені ключові характеристики сучасної освітньої політики та тенденції розвитку шкільної освіти Польщі, а саме:

- забезпечення високої якості та доступності освіти;
- збільшення витрат на освіту, забезпечення належного фінансування реформ в освіті, адже з державного бюджету на ці цілі були виділені додаткові кошти;
- підвищення заробітної плати вчителів, що є одним із пріоритетів діяльності Міністерства національної освіти країни.
- посилення інклюзивної освіти;
- формування в учнів ключових компетентностей, зокрема розвиток математичної та цифрової компетентностей учнів і викладачів; безпечно та відповідально використання ресурсів, доступних у мережі;
- реалізація широкого спектру державних програм в освітній сфері (програма «Активна дошка», підтримка учнів за програмою «Добрий старт», програма розвитку читання, модернізація природних лабораторій, а також перебудова та переобладнання шкільних їдалень тощо).

Підсумовуючи, передусім, відзначимо факт інтенсивного розвитку шкільної освіти у Польщі, що покликано максимально гармонізувати характеристики освітньої системи з європейськими стратегічними орієнтирами. Виокремленні нами тенденції розвитку шкільної освіти, а саме: модернізація структури та змісту освіти; демократизація та децентралізація освіти; підвищення престижності педагогічної професії, осучаснення стандартів праці для вчителів, збільшення рівня зарплат, виявили системний рух на шляху до ефективних, якісних змін в освіті. Розглядаємо їх як ключові, тобто найбільш масштабні, оскільки вони розкривають характер розвитку шкільної освіти на системному рівні. Цей рух відповідає очікуванням педагогічної громади та всього польського суспільства – від керівників шкіл, вчителів, учнів, батьків до органів, що керують школами та установами, та спрямований на високу якість польської освіти.

В умовах кардинального реформування освіти в Україні перспективними для національного шкільництва виглядає такий інноваційний польський досвід, як системні модернізаційні процеси, які охоплюють зміст і структуру освіти. Цінним є також досвід децентралізації, визнаний одним із найкращих у ЄС.

Подальшого дослідження потребує питання ефективності реформ з огляду на вимоги часу й формування у більш довгостроковій перспективі освітньої політики. Наступний крок – формування спільної політики, або Європейського освітнього простору, з єдиним координаційним центром на засадах демократії, цінності особистості та модернізації освіти на платформі оновлених ключових компетентностей.

Використані джерела

- [1] О. І. Локшина, «Тенденція як наукова категорія порівняльної педагогіки», *Порівняльно-пед. студії*, № 2(8), с. 5-14, 2011.
- [2] А. А. Сбруєва, *Тенденції реформування середньої освіти розвинених англослов'янських країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ–початок ХХІ ст.)*, монографія, Суми, Україна: Козацький Вал, 2004.
- [3] Н. М. Авшенюк, *Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ - на початку ХХІ ст.*, монографія, Київ, Україна: Ін-т обдаров. дитини, 2015.
- [4] Т. М. Десятов, «Тенденції розвитку освіти дорослих: європейський досвід», *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, вип. 1 (8), с. 182-190, 2014.
- [5] Н. Г. Ничкало, *Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів*, монографія, Київ, Україна: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014.
- [6] С. О. Сисоєва, І. В. Соколова, *Теорія і практика вищої освіти*, навч. посібник, Київ. – Маріуполь, Україна: МДУ, 2016.
- [7] О. І. Ситник, «Сучасні тенденції розвитку освіти дорослих в Ірландії», автореф. дис. ... канд. пед. наук, Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Чернігів, Україна, 2017.
- [8] Г. В. Товканець, «Тенденції розвитку європейської вищої освіти на початку ХХІ століття», *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Педагогіка та психологія*, вип. 1 (1), с. 28-33, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupr_2015_1_8. Дата звернення: Жовтень 8, 2019.
- [9] А. В. Василюк, «Тенденції реформування шкільної освіти Польщі (ХХ – початок ХХІ ст.)», автореф. дис. ... д-ра пед. наук, Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, Тернопіль, Україна, 2011.
- [10] Ю. В. Гришук, «Розвиток педагогічної освіти у Республіці Польща в контексті європейських інтеграційних процесів», автореф. дис. ... канд. пед. наук, Київський ун-т ім. Б. Грінченка, Київ, Україна, 2019.
- [11] Т. Левовицький, «Про цілі та результати реформ – між тривалими розмовами реформаторів та освітньою дійсністю», *Освітологія*, вип. 2, с. 15-28, 2013. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osvit_2013_2_4. Дата звернення: Жовтень 8, 2019.
- [12] Є. О. Співаковська, Р. С. Фоменко, «Базові принципи освіти Польщі», *Збірник наукових праць Херсонського державного університету, Педагогічні науки*, вип. 67, с. 139-148, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpn_2015_67_27. Дата звернення: Жовтень 8, 2019.
- [13] М. Гербст та Я. Герчинський, *Баланс інституційних змін. Децентралізація освіти у Польщі: Досвід 25 років*, монографія, Варшава, Польща: Інститут Освітніх Досліджень, 2015.
- [14] T. Miszke, K. Pokrywka, *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2017/18*. Warszawa, Gdańsk, Polska, 2018. Publikacja dostępna na stronie: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/>. Dostęp: Październik 8, 2019. (in Polish).
- [15] M. Ambroch, G. Czermak, *100 lat Polski w liczbach 1918-2018*, 2018, Warszawa, Polska, 2018. Publikacja dostępna na stronie: <http://stat.gov.pl>. Dostęp: Październik 8, 2019. (in Polish).
- [16] Ministerstwo Edukacji Narodowej. Uzyskano z: <http://www.gov.pl/web/edukacja>. 2019. (in Polish).
- [17] Л. М. Герасіна, «Європейський вибір України: стратегічний «дрейф» до оптимальної моделі демократії», *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*, вип. 36, с. 7-14, 2016.
- [18] С. У. Гончаренко, «Демократизація освіти» у *Енциклопедія освіти*, В. Г. Кремінь, Ред. Київ, Україна: Юрінком Інтер, 2008, с. 167-168.
- [19] *3 lata w MEN – praca dla Polski – dobra szkoła*. [Online]. Publikacja dostępna na stronie: <https://www.gov.pl/web/edukacja/3-lata-w-men-praca-dla-polski-dobra-szkola>. Dostęp: Październik 8, 2019. (in Polish).

References

- [1] O. I. Lokshyna, "Tendency as Category of Comparative Education", *Porivnialno-ped. studii*, № 2(8), s. 5-14, 2011. (in Ukrainian).
- [2] A. A. Sbruieva, *The Tendencies of the Secondary Education Reforms in the Developed Anglophone Countries in the Context of Globalization (1990s – the beginning of the XXI st century)*, monohrafiia, Sumy, Ukraina: Kozatskyi Val, 2004. (in Ukrainian).
- [3] N. M. Avsheniuk, *Tendencies of Transnational Higher Education in the Second Half of XX - Early XXI Century*, monohrafiia, Kyiv, Ukraina : In-t obdarov. dytyny, 2015. (in Ukrainian).
- [4] T. M. Desiatov, "Tendencies of Adult Education Development: European Experience", *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*, vyp. 1 (8), s. 182-190, 2014. (in Ukrainian).
- [5] N. H. Nychkalo, *Development of Vocational Education in the Context of Globalization and Integration Processes*, monohrafiia, Kyiv, Ukraina: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2014. (in Ukrainian).
- [6] S. O. Sysoieva, I. V. Sokolova, *Theory and Practice of Higher Education*, navchalnyi posibnyk, Kyiv. – Mariupol, Ukraina : MDU, 2016. (in Ukrainian).
- [7] O. I. Sytnyk, "The Contemporary tendencies of adult education in Ireland", avtoref. dys. ... kand. ped. nauk, Chernih. nats. ped. un-t im. T. H. Shevchenka, Chernihiv, Ukraina, 2017. (in Ukrainian).
- [8] H. V. Tovkanets, "Tendencies of the Development of European Higher Education in the Early XXIst Century", *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriia Pedahohika ta psykholohiia*, vyp. 1 (1), s. 28-33, 2015. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2015_1_8. Data zvernennia: Zhovten 8, 2019. (in Ukrainian).
- [9] A. V. Vasyliuk, "Tendencies of School Education Reforming in Poland (XX – beginning XXI)", avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk, Ternopilskiy nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka, Ternopil, Ukraina, 2011. (in Ukrainian).
- [10] Yu. V. Hryshchuk, "Development of teacher education in the Republic of Poland in the Context of European Integration Processes", avtoref. dys. ... kand. ped. nauk, Kyivskiy un-t im. B. Hrinchenka, Kyiv, Ukraina, 2019. (in Ukrainian).
- [11] T. Levovytskyi, "About the Aims and Results of the Reforms – Between the Prolonged Conversations of the Reformers and Educational Reality", *Osvitohiia*, vyp. 2, s. 15-28, 2013. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit_2013_2_4. Data zvernennia: Zhovten 8, 2019. (in Ukrainian).
- [12] Ye. O. Spivakovska, R. S. Fomenko, "Basic Principles of Education in Poland", *Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnoho universytetu, Pedahohichni nauky*, vyp. 67, s. 139-148, 2015. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_67_27. Data zvernennia: Zhovten 8, 2019. (in Ukrainian).
- [13] M. Herbst ta Ya. Herchynskiy, *The Balance of Institutional Change. Decentralization of Education in Poland: 25 Years' Experience*, monohrafiia, Varshava, Polishcha: Instytut Osvitnikh Doslidzhen, 2015. (in Ukrainian).
- [14] T. Miszke, K. Pokrywka, *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2017/18*. Warszawa, Gdańsk, Polska, 2018. Publikacja dostępna na stronie: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/>. Dostęp: Październik 8, 2019. (in Polish).
- [15] M. Ambroch, G. Czermak, *100 lat Polski w liczbach 1918-2018*, 2018, Warszawa, Polska, 2018. Publikacja dostępna na stronie: <http://stat.gov.pl>. Dostęp: Październik 8, 2019. (in Polish).
- [16] Ministerstwo Edukacji Narodowej. Uzyskano z: <http://www.gov.pl/web/edukacja>. 2019. (in Polish).
- [17] L. M. Herasina, "European Choice of Ukraine: Strategic "drift" to an Optimal Model of Democracy", *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriia Sotsiologichni doslidzhennia suchasnoho suspilstva: metodolohiia, teoriia, metody*, vyp. 36, s. 7-14, 2016. (in Ukrainian).
- [18] S. U. Honcharenko, "Democratization of Education" u *Entsyklopediia osvity*, V. H. Kremin, Red. Kyiv, Ukraina: Yurinkom Inter, 2008, s. 167-168. (in Ukrainian).
- [19] *3 lata w MEN – praca dla Polski – dobra szkoła*. [Online]. Publikacja dostępna na stronie: <https://www.gov.pl/web/edukacja/3-lata-w-men-praca-dla-polski-dobra-szkola>. Dostęp: Październik 8, 2019. (in Polish).

Оксана Глушко, младший научный сотрудник отдела сравнительной педагогики Института педагогики НАПН Украины.

МОДЕРНИЗАЦИОННОЕ ИЗМЕРЕНИЕ ШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОЛЬШЕ: КЛЮЧЕВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

В статье освещены отдельные аспекты модернизации школьного образования Республики Польша. Определены и охарактеризованы ключевые тенденции развития образования, такие как модернизация структуры образования, модернизация содержания образования, демократизация и децентрализация образования.

Указанные стратегические цели развития сектора образования Республики Польша синхронизируются с общеевропейскими целями. Проведен анализ нового Закона «Об образовании» (2016) в Польше. В статье охарактеризована обновленная система школьного образования Польши, указано на основные ее структурные изменения, произошедшие после реформирования; на модернизационные трансформации в содержании образования, которые заключаются в обновлении содержания традиционных дисциплин на компетентностной основе; изменения, которые заключаются в углублении автономии школ и дальнейшего усиления демократизации и децентрализации управления системой образования. Указано на усиление роли инклюзивного образования.

Ключевые слова: демократизация и децентрализация образования; образовательная политика; реформирования образования; система школьного образования Польши; тенденции развития образования.

Oksana Hlushko, Junior Researcher at Comparative Pedagogy Department, Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine.

MODERNIZATION DIMENSION OF SCHOOL EDUCATION IN POLAND: KEY DEVELOPMENT TRENDS

The article highlights certain aspects of the school education modernization in the Republic of Poland. The key trends in the education development are identified and characterized as the education structure modernization, the modernization of the education content, the democratization and decentralization of education.

The indicated strategic goals for the development of the education sector of the Republic of Poland are synchronized with the pan-European goals. The analysis of the new Law “On Education” (2016) in Poland is carried out. The article describes the updated system of school education in Poland, indicates its main structural changes that occurred after the reform; on modernization transformations in the content of education, consisting in updating the content of traditional disciplines on a competence basis; changes in deepening the autonomy of schools and the further strengthening of democratization and decentralization of education management. The role of inclusive education is indicated.

It is emphasized that democratization of education is one of the leading tendencies of modern education development. One of the components of the education democratization is decentralization. With Poland's accession to the EU, its unique experience is an example for Ukraine in the consistent reform of all society sections, in creating an effective model for deepening partnerships with the European institutions. Establishing and building strong and independent local self-government, with the gradual transfer of certain powers and responsibilities from central to local authorities, has been for many years a major focus of governance reform in Poland. It is noted that Poland has made considerable progress along the way.

The trends we have highlighted in the school education development in Poland have revealed a systematic, purposeful movement of the country towards effective, qualitative changes in education.

Key words: democratization and decentralization of education; educational policy; education reform; Poland's school education system; tendencies of education development.